N. 2488.

Currenda XXVIII.

A. D. 1878.

INSTRUCTIO

ad Venerabilem Clerum Dioecesis Tarnoviensis tum saecularem tum regularem.

Ordinationibus Antecessorum Nostrorum de dtto 5. Februarii 1824. et 22. Octobris 1837, 17. Dec. 1845. N. 502. praescriptus et ordinatus fuit modus peragendae devotionis parochialis, cum tamen fluxu temporis nonnullae discrepantiae penes hasce devotiones introductae sint, cum insuper haec instructio plurimis in Parochiis desideretur, eam reimprimi curavimus, atque hic reproducimus modificatam accuratiusque definitam in eis, quae secundum experientiam 30 ultra annorum modificanda designandaque videbantur. Instructio huc non solum in Currenda Dioecesana asservetur, sed insuper affigenda est in qualibet Sacristia. Perillustres Decani occasione visitationis Decanalis oculum vigilem dirigent et inquirent, an in qualibet Parochia devotio juxta ordinem praescriptum absolvatur; deviationes et discrepantias ab hoc ordine ad Nostram deferent notitiam. Instructio haec sequitur :

PORZĄDEK NABOŻEŃSTWA

w kościołach parafialnych zachować się mający.

Przepisy ogólne.

§. I.

W sprawowaniu publicznéj służby bożéj trzymać się należy ustaw kościelnych; następujące przepisy obejmują jedynie rozkład i porządek nabożeństwa.

§. II.

Oprócz dni niedzielnych, następujące u nas święta uroczyście bywają obchodzone: Uroczystość: Obrzezania Pańskiego, — SS. Trzech Królów, — Najświętszego Imienia Jezus w 2gą niedzielę po 3 Królach, — Oczyszczenia N. M. P. — Zwiastowania N. M. P., — Zmartwychwstania Pańskiego (w Niedzielę i Poniedziałek), — Wniebowstąpienia Pańskiego, — Zesłania Ducha św. (w Niedzielę i Poniedziałek), Trójcy Przenajświętszéj, — Bożego Ciała, — SS. Apostołów Piotra i Pawła, — Wniebowzięcia N. Maryi Panny,

— Narodzenia N. Maryi Panny, — Imienia Maryi w Niedzielę podczas Oktawy Narodzenia N. M. P., — S. Michała Archanioła jako Patrona Galicyi, — Poświęcenia kościoła po wszystkich parafiach w Niedzielę III. Października, — Wszystkich Swiętych, — Niepokalanego poczęcia N. M. P., — Narodzenia Pańskiego, — S. Szczepana pierwszego Męczennika.

Odprawiają się także przepisane nabożeństwa: we Srodę popielcową, — w wielki tydzień, a mianowicie w ostatnie trzy dni przed uroczystością Zmartwychwstania Pańskiego, — w dzień ś. Marka, — w 3 dni krzyżowe — w dzień zaduszny nabożeństwo żałobne za duszę wiernych zmarłych — w rocznicę narodzin panującego Monarchy, nareszcie w ostatni dzień roku uroczyste Nieszpory z wystawieniem Najśw. Sakramentu i Te Deum na podziękowanie Panu Bogu za odebrane w całym roku dobrodziejstwa. W dni te nie mają wierni obowiązku wstrzymania się od pracy.

§. III.

Inne święta miejscowych Patronów będą obchodzone w dzień, na który przypadają. Dla szczególnych jednakże względów miejscowych lub dogodności, można odprawienie nabożeństwa dla ludu przenieść na Niedzielę następującą, lub w razie kanonicznéj przeszkody aż na drugą Niedzielę, jeżeli z uroczystością SS. Patronów nabożeństwo 40 godzinne nie jest połączone.

§. IV.

Kazania lub homilie miewać należy podczas Mszy św. i to po Credo. Gdzie jest dwóch lub więcéj księży przy kościele, jeden odprawia Mszą św., drugi zaś głosi słowo boże. Gdzie jest jeden ksiądz, ten po Credo zdjąwszy ornat, w albie i stule idzie na ambonę. Podczas kazania lub homilii innych Mszy św. odprawiać, ani też spowiedzi słuchać nie można. Kazanie lub homilia nad pół godziny trwać nie powinny.

§. V.

Do porządku nabożeństwa należy, aby lud chcący się spowiadać zawsze kapłanów w konfesyonałach znalazł. W czasie zatem, kiedy jeden ksiądz zajęty nabożeństwem, mają inni siedzieć w konfesyonałach i nie dozwolić, aby ich lud wierny niecierpliwie wyczekiwał.

§. VI.

Ponieważ w dalszych rozdziałach jest mowa o czasie zimowym i letnim, uważamy za potrzebne nadmienić, że przez pierwszy rozumieć należy czas od dnia św. Michała do św. Wojciecha, — przez drugi zaś od św. Wojciecha do św. Michała.

Przepisy szczegółowe

do kościołów o dwóch lub więcéj kapłanach.

§. VII.

1. W każdą Niedzielę i Swięto uroczyste, ma się odprawiać w lecie o godzinie 6 w zimie o godzinie 7. msza św. ranna tak zwana Prymarya z wystawieniem najśw.

Sakramentu w puszce przy odśpiewaniu: „O przenajświętsza Hostya;" po zaintonowaniu drugiéj zwrotki: „Bądź chwała Panu" udziela się błogosławieństwa.

2. Po homilii, po zapowiedziach i ogłoszeniach odmówi kapłan oprócz aktów wiary, nadziei i miłości, zwolna i wyraźnie: Ojcze Nasz, Zdrowaś, Wierzę, 10 przykazań bożych i 5 kościelnych, 7 sakramentów, 6 prawd koniecznych koniecznością środka, 7 grzechów głównych, 4 grzechy o pomstę do nieba wołające, 6 grzechów przeciw Duchowi świętemu, 9 grzechów cudzych, 7 uczynków miłosiernych co do duszy i co do ciała, 8 błogosławieństw, 3 cnoty teologiczne, 4 cnoty moralne i 4 rzeczy ostateczne.

3. Prymarya zakończa się odśpiewaniem Suplikacyj i hymnem: „Przed tak wielkim Sakramentem" po zaintonowaniu drugiéj zwrotki: „Ojciec z Synem niech to sprawi" nie czekając na słowa: „Niech Duch św. błogosławi," należy dać błogosławieństwo.

4. Przed Prymaryą śpiewać się powinno Godzinki o Najśw. Maryi Pannie z towarzyszeniem organu, a po Prymaryi Różaniec zastósowany do pory roku kościelnego lub koronkę do Najśw. Maryi Panny, do Trójcy Przenajświętszéj według tego jakie w Parafii jest bractwo kanonicznie zaprowadzone.

5. W kościołach, gdzie więcéj niż 2 księży się znajduje, Msza św. nie jednocześnie, lecz jedna po drugiéj z zachowaniem ścisłéj godziny mają być odprawiane, o czém Wiernych raz na zawsze zawiadomić należy.

6. W miejscach, gdzie są różne władze, wojsko i młodzież szkolna, jeżeli jest więcéj niż dwóch kapłanów przy kościele, ma się odprawiać Msza św. o godzinie 9., po któréj od ołtarza należy przeczytać przypadający na ten dzień ustęp Ewangelii z krótkiém wyjaśnieniem takowéj i odpowiedniém zastósowaniem, nad kwadrans trwać nie mającém, nareszcie wystawić Najśw. Sakrament w puszce a przy odśpiewaniu pieśni: „Chwalmy ten nieskończony" udzielić błogosławieństwa.

7. Suma odprawiać się ma o godzinie 10téj, poprzedzać ją powinna w każdą Niedzielę Aspersya i procesya, podczas któréj lud śpiewa znane pieśni kościelne. Jeżeli z powodu wystawienia Najśw. Sakramentu odprawiać się ma procesya po Sumie, na ten czas opuszcza się procesyą przed Sumą. Po Sumie, jeżeli Sanctissimum jest w wielkim ołtarzu w tabernakulum, wyjmuje się Sanctissimum z puszką i przy zaintowaniu pieśni „Chwalmy ten nieskończony," lub innéj do czasu kościelnego lub potrzeb zastosowanéj n. p. Jezu Chryste Panie miły, Wesoły nam dzień nastał, Przed oczy twoje Panie i t. p. udziela się błogosławieństwa.

8. W czasie Prymaryi i Sumy śpiewać należy z towarzyszeniem organ pieśni powszechnie w Dyecezyi znane i używane jako to: Z pokorą upadamy, Boże Stwórco nasz Panie, Co nam nakazuje, i t. d. Pieśni, nie aprobowanych bez zezwolenia Biskupa zaprowadzać nie wolno.

9. Przed sumą, homilią i kazaniem śpiewa się pieśń do Ducha św.

10. W adwencie Msza ś. Roratami zwana, według przepisów kościelnych o godzinie 6téj odprawiać się powinna, podczas któréj zachować należy, co się wyżéj pod 1 — 3 o Prymaryi powiedziało. W czasie Rorat śpiewać należy używane pieśni adwentowe.
W niedziele adwentowe na Roratach kazania, a na sumie homilie miewać należy.

11. Popołudniowe nabożeństwo w każdą Niedzielę i Swięto ma się odprawiać w porządku następującym:

W zimie dzwoni się o godzinie w pół do drugiéj, w lecie zaś o 2. Po odśpiewaniu Koronki lub Różańca świętego następuje nauka, którą kapłan sumiennie i gorliwie ma udzielać. Nauka ta najdłużéj może trwać godzinę. Przed i po nauce śpiewa się pieśń do Ducha świętego.

12. Bezpośrednio po nauce katechizmowéj ma kapłan ubrany w komżę stułę i kapę odprawiać w każdą Niedzielę i Swięto nieszpory łacińskie. Psalmy, hymn i Antyfonę o Matce Boskiéj lud śpiewa zwykle po polsku, kapłan atoli śpiewa wiersze i modlitwy po łacinie, organista również odpowiada po łacinie i Antyfony śpiewa po łacinie. Po odśpiewaniu „Divinum auxilium“ kapłan wystawi Najświętszy Sakrament w puszce, okadza, a po odśpiewaniu Suplikacyj zaintonuje pieśń stósowną do czasu lub święta i udziela błogosławieństwa. Poczem kropi lud święconą wodą i wraca do zakrystyi.

13. W czasie, kiedy jeden kapłan zajęty odprawianiem nabożeństwa popołudniowego, mają inni odwiedzać odleglejsze wioski z nauką katechizmową, na którą w obszerniejszéj jakiéj izbie nie tylko dzieci, ale i dorośli gromadzić się powinni. Ubrany w komżę i stułę odśpiewa kapłan z ludem pieśń do Ducha świętego, również i po nauce, zakończy zaś odmówieniem modlitw jak wyżéj pod 2 wymienione i odśpiewaniem: Anioł Pański i pokropieniem wodą święconą.

14. W Monstrancyi wystawia się Najświętszy Sakrament:
a. Podczas 40 godzinnego nabożeństwa.
b. W uroczystość Najsłodszego Imienia Jezus (II. Niedziela po 3 Królach.)
c. W wielki Piątek przy złożeniu Najśw. Sakramentu do grobu.
d. W czasie procesyi Zmartwychwstania Pańskiego.
e. W uroczystość Trójcy Przenajświętszéj.
f. Podczas uroczystości Bożego Ciała i przez całą oktawę.
g. W uroczystość Wniebowzięcia N. M. P. jako Patronki Towarzystwa wstrzemięźliwości.
h. W uroczystość Imienia N. M. P. (w Niedzielę po Narodzeniu Matki Boskiéj.)
i. W uroczystość św. Michała Archanioła jako Patrona kraju.
k. W rocznicę poświęcenia kościoła t. j. (w Niedzielę 3. Października.)
l. W dzień tytułu, czyli Patrona kościoła.
m. W odpust, jeżeli gdzie prócz tytułu kościoła kanonicznie jest zaprowadzony.

n. Wreszcie w czasie nabożeństwa dziękczynnego przy końcu roku.

We wszystkich tych razach wyjąwszy pod c. i d. wystawia się Najświętszy Sakrament przy zaintonowaniu „O przenajświętsza Hostyo! —

Procesya z Najświętszym Sakramentem ma się odprawiać koło kościoła lub w kościele w uroczystości pod b. e. f. g. h. i. k. l. m. po Sumie i po Nieszporach, zaś podczas nabożeństwa pod a i n wspomnianego po Nieszporach.

Procesye te oprócz pod f. przepisami rytuału dyecezalnego określonéj, tudzież pod *c* i *d* wzmiankowanych, oprawiać należy w następujący sposób:

aa. Po Sumie intonuje kapłan pieśń: „Twoja cześć chwała“ i udaje się w procesyi po kościele lub około kościoła, z powrotem śpiewa „Rex Christe Primogenite“ albo po polsku „O Królu Chryste jedyny“ poczem śpiewa na stopniach ołtarza „Przed tak wielkim Sakramentem,“ błogosławi jak wyżéj pod 3 a nareszcie po schowaniu Najś. Sakramentu do Tabernaculum śpiewa 3 krotnie lud: Niechaj będzie pochwalony i t. d. kończy się nabożeństwo odśpiewaniem Anioł Pański lub inną jaką pieśnią.

bb. Po Nieszporach na procesyą intonuje kapłan: Boże w dobroci, albo do Ciebie Panie, lub inną jaką pieśń stósowną i powszechnie używaną, w połowie drogi intonuje kapłan „Te Deum laudamus“, które lud śpiewa po łacinie, przy końcu Te Deum śpiewa na stopniach ołtarza trzykrotnie: Salvum fac i udziela błogosławieństwa, a po okadzeniu i schowaniu Najświętszego Sakramentu śpiewa lud 3 krotne pozdrowienie: Niechaj będzie pochwalony i t. d. nareszcie zaintonuje pieśń stósowną n, p. Wszystkie nasze dzienne sprawy, lub pieśń do Matki Najświętszéj i pokropi lud wodą święconą.

15. W 40-dniowym poście popołudniu nabożeństwo w sposób następujący ma się odprawiać:

Przy wystawieniu Najśw. Sakramentu w puszce kapłan intonuje: Gorzkie żale i zaraz udzieliwszy błogosławieństwa, Sanctissimum umieszcza na Tabernaculum. Po ukończeniu „Gorzkich żalów“ zakrywszy wprzód Sanctissimum, ma stósowne kazanie, po którém następują Suplikacye. Po okadzeniu intonuje pieśń: Wisi na krzyżu i błogosławi. Gdzie są relikwie krzyża św. dają się do całowania ludowi po uprzedniém schowaniu Najśw. Sakramentu.

16. W czasie postu 40 dniowego powinien dusz pasterz przysposabiać parafian do godnego przyjęcia Sakramentu Pokuty i Ołtarza. W tym celu na Sumie powinien zamiast kazania miewać nauki katechizmowe o 5 warunkach Pokuty św. Z wyjątkiem tedy Niedzieli I., w którą kazanie o poście mieć należy, miewać będzie w Niedzielę II. o rachunku sumienia, w III. o żalu za grzechy, w IV. o mocném postanowieniu nie grzeszenia więcéj w V. o spowiedzi i zadosyćuczynieniu, nareszcie w VI. o godném pożywaniu Ciała Pańskiego. Jeżeli stosunki Parafii tego wymagają, może kapłan już od Niedzieli Siedmdziesiątnicy nauki te katechizmowe rozpocząć.

17. W dzień zaduszny, we Srodę popielcową, w wielki Piątek powinno być kazanie.

18. W dzień Bożego Ciała powinna być uroczysta procesya na rynku lub placu przyzwoitym z 4 ołtarzami, przy których śpiewają się 4 Ewanielie według przepisu polskiego rytuału. W inne dni przez oktawę przed i popołudniu procesya tylko w kościele lub koło kościoła ma się odbywać, w sposób pod aa. podany, a na Nieszporach w dzień ostatni w sposób pod bb. wskazany.

19. W dzień św. Marka Ewangielisty, jakoteż w czasie dni krzyżowych ma się odprawiać procesya koło kościoła, lub jeżeli jest zwyczaj i pogoda sprzyja, w pole do kaplicy lub figury, według przepisu Rytuału.

20. Nabożeństwo 40 godzinne ma się w każdym kościele odprawiać raz do roku. Najstósowniejszym czasem na odprawienie tego nabożeństwa są:

a. Ostatnie 3 dni zapustne, albo
b. Niedziela Septuagesimae, Sexagesimae i Quinquagesimae, lub
c. Czwartek przed niedzielą zapustną.

Z nabożeństwem 40 godzinném połączony jest odpust zupełny, którego uczestnikami stają się wszyscy, którzy wystawionemu w Najświętszym Sakramencie Zbawicielowi winną cześć i uwielbienie oddają, sumienie swoje przez szczery żal i spowiedź oczyszczą i boskiego miłosierdzia błagają dla tych, którzy w czasie zapust przez pijaństwo, zbytki i wielorakie bezwstydy, Zbawiciela jakby po drugi raz krzyżując, na oczywistą zgubę duszę swą narażają. Nazywa się nabożeństwo to 40 godzinném, ponieważ najświętszy Sakrament w celu publicznego uczczenia przez 40 godzin bywa wystawiony, co w przeciągu trzech dni w ten sposób da się uskutecznić, że się wystawia Sanctissimum rano o godzinie 5. i chowa się popołudniu przez 2 dni pierwsze o 6, a trzeciego dnia o 7 godzinie. Na to atoli szczególną uwagę zwrócić należy, żeby przez cały czas wystawionego Sakramentu dostateczna liczba Wiernych znajdywała się w kościele, to jest nigdy mniéj niż 30 osób; gdzieby zatem o godzinie 5. z rana nie można się spodziewać licznie zgromadzonego ludu, wystawienie raczéj odłożyć wypada do godziny 6. lub 7., gdyż s. Congregatio indulgentiarum nie chciała pozyskania zupełnego odpustu uczynić zawisłem bezwarunkowo od 40 godzinnego wystawienia Sanctissimi, skoro tenże odpust z nabożeństwem w jeden tylko Czwartek starozapustny odprawioném połączyła. Żeby zaś przez cały przeciąg wystawienia Sanctissimi dostateczna ilość Parafian była obecna, należy zarządzić, aby pojedyncze gminy, bractwa lub cechy na przemian od godziny do godziny z zapaloném światłem przed Najświętszym Sakramentem klęczały.

Nabożeństwo 40 godzinne w następujący ma się odprawiać sposób:

a. Po oddzwonieniu, gdy się lud w dostatecznéj ilości zgromadził, wystawia się Sanctissimum przy śpiewie „O Przenajświętsza Hostyo" i rozpoczyna jutrznią, Psalmy śpiewa organista z towarzyszeniem organ, ksiądz zaś lekcye i modlitwy.

Gdyby jutrznia dla słusznych powodów odprawioną być nie mogła, natenczas nabożeństwo to rozpocznie się Prymaryą.

b. W czasie między Prymaryą a Sumą i Nieszporami śpiewa się Różaniec, Koronki i pieśni nabożne.

c. Sanctissimum na początku jutrzni lub Prymaryi na Tabernaculum umieszczone, pozostaje tam nietkniętem, aż do ukończenia nieszporów. Zasłania się Je tylko w czasie kazania, zresztą pozostaje nie zakrytem, gdyż ku uczczeniu na publiczny jest widok wystawione. W czasie Mszy i Nieszporów pali się na ołtarzu wszystkie świece, zresztą sześć a przynajmniéj cztery woskowe, stearynowych przydać można większą ilość, dla większéj okazałości nabożeństwa.

d. Kazania w czasie tego nabożzństwa powinnoby się miewać na sumie i nieszporach, w braku atoli duchowieństwa przynajmniéj raz na dzień na Sumie, lub w dzień powszedni na nieszporach, gdyby większa ilość parafian na nieszpory przybywała.

e. Officium bierze się de festo occurrente cum commemoratione Sanctissimi in missa tantum.

f. Nieszpory łacińskie z organami lub muzyką zaczynają się o godzinie 5. lub o godzinie 4. W pierwsze dwa dni bezpośrednio po nieszporach następują Suplikacye czyli Swięty Boże, następnie. „Przed tak wielkim Sakramentem" i błogosławieństwo, poczem Sanctissimum się chowa. W trzeci dzień t. j. przy zakończeniu nabożeństwa 40 godzinnego po Nieszporach odmówi kapłan na przemian z ludem Litanią o WW. SS. z modlitwami i pacierzami, daléj śpiewa Suplikacye po czem zaintonowawszy pieśń: „Do Ciebie Panie" lub „Boże w dobroci," idzie w procesyi po kościele lub koło kościoła. Wśród procesyi śpiewa: „Te Deum laudamus" a od ołtarza po trzeciem: salvum fac, udziela ludowi błogosławieństwa, poczem Sanctissimum chowa.

Jeżeli kiedy, to szczególniéj w czesie nabożeństwa 40 godzinnego nie będzie kapłan żałował pracy, aby lud pobożny jak najliczniéj mógł do świętych Sakramentów przystąpić.

21. W wielkim tygodniu, w dniu zadusznym, we Srodę popielcową i t. p. dniach powinny się wszystkie przepisane odprawiać obrzędy, bez samowolnych zmian lub dodatków.

22. W uroczystość Wniebowzięcia Najśw. P. Maryi jako Patronki towarzystwa wstrzemięźliwości, po sumie odprawionéj z wystawieniem Najśw. Sakramentu w Monstrancyi, odmówi kapłan Litanią Loretańską o N. M. P. i modlitwę po złożeniu ślubu wstrzemięźliwości: „Najświętsza Maryo, Matko Zbawiciela świata, przeczysty wzorze wszelkiéj cnoty, a mianowicie: skromności, czystości i wstrzemięźliwości! Tyś to wyjednała nam łaskę u Syna Twego, iżeśmy poznali przepaść, którą nam ohydne nasze zbytki, niepohamowane skłonności, a przedewszystkiem zgubne pijaństwo gotowało. Tyś to sprawiła, iżeśmy usłuchali głosu Bożego przez sługi Jego i własne sumienie

nasze wołającego, i skorzystali z tak świętego, z tak zbawiennego ustanowienia, jakiém jest Towarzystwo wstrzemięźliwości. — (Ty Pani święta! patrzysz z radością teraz na tak zbawienne przedsięwzięcia i postanowienia nasze, które oto wstępując do tego Towarzystwa w obliczu Bożém dopiero poczyniliśmy. —) Ty widzisz dobre chęci nasze; ale oraz przeglądasz liczne trudności i niebezpieczeństwa, jakie nas codziennie otaczają i odniesiony za Twoją sprawą tryumf przy znacznéj słabości naszéj, na niebezpieczeństwo narażają.

Polecamy się więc Tobie, Najłaskawsza Pośredniczko nasza, i prosimy Cię; racz nas i nadal zachować w Twojéj opiece, wspieraj słabe siły nasze, i spraw to u Syna Twego, Boga naszego, byśmy w razie potrzeby, łaską Jego wsparci, wszelkim pokusom i natarczywością nieprzyjaciół téj świętéj sprawy, mężny odpór stawili, byśmy zawsze na dobrowolnie (dopiero) dane przyrzeczenie nasze pamiętali, wiernie je i stale dotrzymywali; a tym sposobem nie tylko lepszego szczęścia tu na ziemi się doczekali; ale nadto na zbawienie wieczne sobie zasłużywszy, w owém życiu razem z Tobą, Królowa Nieba i z wszystkimi świętymi Pańskimi, twarz w twarz Boga oglądać mogli, Amen. Zdrowaś Marya i t. d. — Potem nastąpi procesya z Te Deum laudamus.

23. Nabożeństwo dziękczynne przy końcu roku tak samo ma się odprawiać, jak zakończenie nabożeństwa 40 godzinnego z tym jednak dodatkiem, że po 3 krotném odśpiewaniu: Salvum fac i udzieleniu błogosławieństwa odśpiewać należy wiersze: „V. Benedicamus Patrem et Filium cum s. Spiritu s. ℟. Laudemus et superexaltemus eum in saecula ℣. Domine exaudi orationem meam etc.“ i modlitwę: „Deus cujus misericordiae non est numerus etc.“ poczém Sanctissimum się chowa.

    Nabożeństwo to odprawia się popołudniu w ostatnim dniu, lub też w ostatnią Niedzielę roku, według tego, kiedy większa ilość ludu do kościoła zwykła się gromadzić.

24. Nabożeństwo dziękczynne w rocznicę urodzin panującego Monarchy odprawiać należy z przyzwoitą uroczystością po poprzedniém zapowiedzeniu z ambony i zaproszeniu władz miejscowych. Po odśpiewaniu mszy św. na ten dzień przypadającéj cum collecta pro imperatore, kapłan stojąc in plano intonuje hymn: „Te Deum laudamus“ bez wystawienia Najśw. Sakramentu, po którego odśpiewaniu odmawia modlitwę: „Quaesumus omnipotens Deus, ut famulus tuus N. Imperator et rex noster etc.“

    Nabożeństwo kończy się odśpiewaniem hymnu ludu, podczas którego Celebrans stoi przed ołtarzem.

25. Ze względu na towarzystwo czyli bractwo mierności i wstrzemięźliwości, zalecając dusz pasterzom roztropną i nieustanną w téj mierze gorliwość, gotową na ponoszenie wszelkich trudów, pocisków i nieprzyjemności, przypominają się rozporządzenia pod dniem 2. Października 1844. 1. Stycznia 1845. i 10. Kwietnia 1845. wydane z tém wyraźnem zastrzeżeniem, że ustanowionego tamże porządku co do odbierania ślubów, co do nabożeństwa, nauk i kazań ku popieraniu téj ważnéj sprawy przepisanego ściśle trzymać się należy. Wielką przysługę odda w téj mierze list pasterski z r. 1877.

Przepisy

dla kościołów o jednym kapłanie.

§. VIII.

26. Przy kościołach, gdzie jeden tylko kapłan się znajduje, nabożeństwo w sposób następujący odprawiać się powinno:

W zimie dzwoni się o godzinie ósméj, a w lecie o w pół do ósméj. Nabożeństwo rozpoczyna się odśpiewaniem przez organistę Godzinek o N. M. P. poczem następuje różaniec do części roku zastósowany, lub koronka.

27. Suma po uprzedniém oddzwonieniu rozpoczyna się o godzinie 10. aspersyą i procesyą, jeżeli to jest Niedziela. Wśród sumy głosi się słowo Boże i to w święta uroczyste kazanie przeważnie treści dogmatycznéj, w niedzielę zaś albo homilią, albo kazanie katechetyczne, albo moralne według potrzeb parafian i okoliczności parafii. Potem następują ogłoszenia zapowiedzi i modlitwy przepisane w ustępie VII. 2. Po sumie wystawia się Najśw. Sakrament w puszce przy śpiewie: „Chwalmy ten nieskończony“ lub innéj stósownéj pieśni według pory roku i czasu kościelnego, i udziela się błogosławieństwa. Nabożeństwo przedpołudniowe kończy się odśpiewaniem: „Anioł pański“ i po za godzinę 12. przeciągać się nie powinno.

28. Popołudniu ma się nabożeństwo tak samo odprawiać, jak opisano wyżéj w ustępach 11. i 12. Do życzeniaby było, by dusz pasterz w czasie dni dłuższych po ukończeniu w kościele służby Bożéj, odwiedził parafian w odległych wioskach mieszkających w celu udzielenia im katechizmowéj nauki w sposób pod l. 13. wskazany. Gdyby to odwiedzanie z powodu wieku kapłana, lub stosunków parafii w Niedzielę uskutecznić się nie dało, powinien kapłan wyznaczyć jeden dzień powszedni w tygodniu, i w celu udzielenia nauki katechizmowéj na wieś się udać.

29. Jeżeliby parafianie w Niedzielę popołudniu dla zimna, niepogody lub innych przeszkód na katechizmową naukę z odleglejszych miejsc nie mogli się zgromadzić, w takim razie naukę tę można mieć po sumie, po czem zaraz nastąpić może odprawienie Nieszporów w sposób pod l. 12. wskazany.

30. Inne nabożeństwa wśród roku kościelnego odprawiać się mają w tym samym porządku, jak w odnośnych ustępach §. VIII. jest wskazanem.

Przepisy

dla kościołów klasztornych męzkich i panieńskich.

§. IX.

31. W wyznaczonych dziennych godzinach powinien się zawsze ściśle chór odbywać w tych klasztorach, gdzie się kilku zakonników zobowiązanych do odmawiania pacierzy kapłańskich w chórze, razem znajduje.

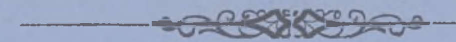
32. Msza św. konwentualna powinna się odprawiać przy organach (z wystawieniem w puszce tylko w Niedzielę i we Swięta) codziennie o godzinie w pół do ósméj, ze śpiewaniem pieśni znanych i przez władzę duchowną potwierdzonych. Młodzież zakonna ma być na téj mszy św. obecną.
33. Swięta klasztorne mają być odprawiane w te dni, w które przypadają, w razie atoli potrzeby lub dla okoliczności miejscowych mogą być przeniesione na następującą Niedzielę.
34. Nabożeństwa po klasztorach, na które lud zwykł się gromadzić, powinny w takim odbywać się czasie, żeby zwyczajnemu nabożeństwu parafialnemu nie przeszkadzały.
35. W kościołach klasztorów panieńskich w Niedzielę i Swięta o godzinie ósméj powinien kapłan lub spowiednik mieć naukę z ambony zastósowaną do zakonnic; do młodzieży szkolnéj i służby klasztornéj. Dla téj ostatniéj należy mieć po południu naukę katechizmową.
36. Nieszpory powinny się odprawiać codziennie według przepisów zakonnych; solenne zaś tylko w większe uroczystości z wystawieniem na końcu Najśw. Sakramentu w puszcze, Litanią o WW. SS. lub Loretańską, z modlitwami i błogosławieństwem.
37. Co jest przepisane dla kościołów parafialnych o Mszy św. z wystawieniem Najśw. Sakramentu, o kazaniach, o zakończeniu 40 godzinnego nabożeństwa, to wszystko obowiązuje także kościoły klasztorne. A że nie mamy zamiaru ograniczenia chwalebnéj gorliwości zakonnéj w nabożeństwie, więc też pozwalamy na przyszłość ustanawiać ćwiczenia duchowne, śpiewać: Salve regina, Pange linqua, Stabat Mater itp. lub zarządzać specyalne nabożeństwa klasztorne.
38. Co przepisane dla kościołów parafialnych, to wszystko obowiązuje także te klasztory, z którymi cura animarum się łączy.

§. X.

Oprócz tego przepisanego i oznaczonego porządku, żadnego innego nabożeństwa, ani kazania bez zezwolenia Ordynaryatu zaprowadzać nie wolno.

Z Biskupiego Konsystorza,

w Tarnowie dnia 18. Listopada 1878.

INSTRUKCYA
do odbierania ślubów trzeźwości i wstrzemięźliwości.

Ponieważ rzadko tylko znajdują się po parafiach rozporządzenia Ordynaryatu Biskupiego z dnia 2. Października 1844, 1. Stycznia 1845., 10. Kwietnia 1845. tyczące się odbierania ślubów trzeźwości i wstrzemięźliwości, a §. 25. „Porządku nabożeństwa L. 2488. ex 1878. kur. XXVIII.“ do tych rozporządzeń odsyła, przeto takowe tutaj streszczamy i do wiadomości i zastósowania się podajemy:

Pod względem zaprowadzonego w Naszéj Dyecezyi towarzystwa wstrzemięźliwości, polecamy dusz pasterzom nieustanną gorliwość w podtrzymywaniu tego w tak zbawienne skutki obfitującego bractwa, już to utwierdzając jednych w trybunale pokuty do wytrwania w uczynionych ślubach, już to zachęcając drugich, w kazaniach i naukach do przystępywania do towarzystwa wstrzemięźliwości.

Przestrzedz atoli musimy z drugiéj strony wszystkich dusz pasterzy, żeby z gorliwością w téj sprawie łączyli roztropność, unikając wszystkiego, coby umysły rozjątrzać, a tém samém sprawę tak zbawienną zamiast poprzéć, tylko wstecz cofnąć ją mogło.

Przeto nie możemy pochwalić postępowania tych dusz pasterzy, którzy śluby te nazywają przysięgą, o nich jak o przysiędze mówią, a nie uczyniwszy różnicy między przysięgą a ślubem, zostawiają lud w błędzie; — którzy głoszą z ambony, że nie przystępujący do towarzystwa i łamiący uczyniony ślub nie będą przypuszczeni do Sakramentu pokuty i ołtarza; — że nowożeńcy wzbraniający się przystąpić do towarzystwa, nie będą przypuszczeni do zawarcia ślubów małżeńskich; — że nie przyjmą do towarzystwa tych, którzyby tylko do mierności w używaniu rozpalających trunków zobowiązać się chcieli.

Tak samo przypominamy dusz pasterzom, że nie przysługuje im władza dyspenzowania od ślubów wstrzemięźliwości (ord. de 8. April. 1869. Nr. 1490. Curr. IV. ex 1869. pag. 46-47); że śluby wstrzemięźliwości tylko pojedyńczo od każdéj osoby odbierać należy, według wyrażonego brzmienia formuły ślubowania, która żąda wymienienia imienia ślubującego. Zabrania się zatem obierania ślubów gromadnie, lub od kilku albo kilkunastu osób naraz (ord. de 8. Jannuarii 1845. Nr. 8. Notif. V. ex 1844.)

Niemniéj skarcić musielibyśmy tych, którzyby w gorliwości źle zrozumianéj, podburzali lud przeciwko wyrabiającym wódkę lub nią szynkującym.

W sprawie przeto niniejszéj wszelkie zniewalanie do składania ślubów, lub jakiekolwiek publiczne zawstydzenie tych, co się do tego skłaniać nie zdają, miejsca mieć nie może. Nawet na wypadek, gdyby ktoś ze stowarzyszonych ślub uczyniony złamał, dusz pasterz będzie pamiętnym na to, że złamanie podobnego przyrzeczenia (pojedyńczego ślubu) jurysdykcyi tylko w konfesyonale wykonywanéj podpada; a zatem zaniechawszy wszelkiego publicznego zawstydzenia zbłąkanéj owieczki, jedynie na drodze religii św. dobrocią i chrześciańską łagodnością z Bogiem pojednać, i do dotrzymania złamanego ślubu wstrzemięźliwości na nowo przyprowadzić starać się będzie.

Dla tego spodziewamy się po gorliwości każdego dusz pasterza, że nauką, przedstawieniem, a przedewszystkiem swoim własnym przykładem, będzie umiał prowadzić powierzone sobie owieczki do chętnego składania ślubu wstrzemięźliwości lub mierności. W razie zgłaszania się obcych parafian, i od tych śluby odbierze, zapisując imiona takowych w osobnym oddziale księgi towarzystwa wstrzemięźliwości.

Ponieważ zaś jeden może mieć dosyć siły przy pomocy boskiéj zachować mierność w używaniu jakiegokolwiek napoju i zostać trzeźwym, drugi albo nie ufa sobie, albo skosztowawszy nie jest mocen wstrzymać się od upicia; przeto pozostawić należy woli każdego przystępującego, czyli chce złożyć przyrzeczenie zupełnego zaniechania wódek a miernego używania innych napojów; czyli też miernego używania wszelkich napojów i chronienia się pijaństwa. Takie rozróżnienie ślubowania zastósowane jest do potrzeby jednego i drugiego, obydwom równie dogodne i pożyteczne, obydwóch do jednego i tego samego celu prowadzi, t. j. do trzeźwości.

Zwrócić tu także uwagę i na to musimy, że już samo rozróżnienie sposobu ślubowania przypominać ciągle powinno dusz pasterzowi, z jak wielką ostrożnością i roztropnością postępować ma w przyjmowaniu zgłaszających się do towarzystwa; jak starannie rozpoznawać winien, czyli żądający przyjęcia mają dostateczną wiadomość o istocie, zamiarze i skutkach ślubu, który chcą złożyć; czyli według wszelkiego podobieństwa będą mogli dotrzymać dane przyrzeczenie; czyli ślub wstrzemięźliwości lub tylko mierności odebraćby od nich wypadało? — albowiem nieraz lepiéjby może było doświadczać ich dłużéj, lub odmówić im przyjęcia, niż przyjętych narażać na niebezpieczeństwo niedotrzymania ślubów, niepokoju sumienia, a może i na pośmiewisko innych.

Dla skuteczniejszego wrażenia na umysły ślubujących, można odebrać ślub w sposób pytania, na które wstępujący przyrzeczeniem odpowiada, jak to wielu dusz pasterzy z dobrym skutkiem czyni; n. p.

Pyt. NN. ślubujesz przed Bogiem, Najśw. Maryą Panną i św. Aniołem stróżem, jako za pomocą boską wstrzymasz się całkiem od używania wódek?

Odp. Ślubuję.

Pyt. NN. ślubujesz, że w użyciu wszelkich innych napojów ścisłą zawsze miarę zachowasz?

Odp. Ślubuję.

Pyt. NN. przyrzekasz także do tego innych według słabych sił twoich naprowadzać?

Odp. Przyrzekam.

Poczem doda kapłan: Niech cię Bóg utwierdza w twojém postanowieniu, a ja cię błogosławię w imię Ojca † i Syna † i Ducha św. † Amen.

Tak samo odbierze ślub mierności z odpowiednią zmianą odnośnych wyrazów. Przed złożeniem ślubu wstrzemięźliwości odmówi się następującą modlitwę:

W imię Ojca † i Syna † i Ducha św. † Amen.

Boże, który serca wiernych mocą Ducha świętego oświecasz i zagrzewasz, daj nam łaskawie, byśmy przez tegóż Ducha świętego poznali, co jest dla nas prawdziwém dobrém

a czyniąc takowe, pociechy pochodzącéj od Niego, stali się uczestnikami. Przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i z tymże Duchem świętym żyje i króluje, Bóg po wszystkie wieki wieków, Amen.

Albo może odbierać śluby w mowie będące podług jednéj z następujących formuł:

„Ja NN. ślubuję przed Bogiem, Najś. Maryą Panną i moim świętym Aniołem stróżem, „jako za pomocą Boga, od używania wódek całkiem się wstrzymać, w użyciu zaś wszyst„kich innych trunków ścisłą zawsze miarę zachować, i do tego także każdego według sła„bych sił moich naprowadzać chcę. Tak mi dopomóż, Panie Boże wszechmogący w Trójcy „jedyny i wszyscy święci."

Kapłan może dodać: Niech Cię Bóg utwierdza (jak wyżéj).

Albo:

„Ja NN. ślubuję przed Bogiem, Najświętszą Maryą Panną i moim świętym Aniołem „stróżem, jako za pomocą Boga, w użyciu wszystkich rozgrzewających napojów zawsze „ścisłą miarę zachować, i do tego także każdego według słabych sił moich naprowadzać „chcę. Tak mi dopomóż" (jak wyżéj).

Po złożeniu ślubu, zapisze dusz pasterz imiona ślubujących w księdze członków towarzystwa wstrzemięźliwości.

Śluby wstrzemięźliwości poprzedzone dostateczną nauką, uczynione z rozwagą i zastanowieniem, uczynione przed Bogiem uroczyście w kościele przed ołtarzem, wywrą bez wątpienia dzielną moc na umysły wiernych. Że atoli po rzetelném, nawet rozmyślném ślubowaniu człowiek zmysłowy na rozliczne nagabywania, pokusy i roztargnienia narażony, zapomnieć może o daném przyrzeczeniu; równie jak téż przyrzeczenie słabnąć zwykło z czasem i pierwotny swój urok tracić; nie od rzeczy przeto będzie, że dusz pasterz nie przestanie w kazaniach, naukach, przy spowiedziach i każdéj wydarzonéj sposobności zwracać uwagę parafian na ważność złożonego ślubu, szczególniéj w dzień Wniebowzięcia N. Maryi P. jako uroczystości bractwa wstrzemięźliwości (ord. de 10. April. 1842. N. 141. Notif. III. ex 1845,), że nie przestanie czuwać nad zachowaniem się wpisanych do towarzystwa, i ułatwiać im radą, nauką, a nadewszystko własnym przykładem dotrzymanie danego przyrzeczenia, w tem ich utwierdzać i prowadzić do namienionego celu, jak słabe dziatki, które chwytają się skwapliwie podanego im środka, lecz nie mają dość siły do wytrwania przy nim; — że nie przestanie z miłością troskliwego ojca wzywać gnuśnych i zapamiętałych do zastanowienia się i upamiętania, i do naśladowania tych współbraci swoich, którzy wyrzekłszy się zgubnego opilstwa znaleźli ocalenie w towarzystwie wstrzemięźliwości a przez to łaskę i błogosławieństwo u Boga.

Ważną podnietą do zachęcenia parafian, by przystępywali do bractwa wstrzemięźliwości, jest zaprowadzone powszechnie w Dyecezyi Naszéj, w myśl rozporządzenia z dnia 10. Kwietnia 1845. Notif. III. N. 141. nabożeństwo żałobne za wszystkich braci towarzystwa wstrzemięźliwości i trzeźwości w oktawie albo w drugim tygodniu po Oktawie Wniebowięcia N. P. M., którego odprawienie najusilniéj polecamy.

Wzywamy przeto Dnchowieństwo Naszéj Dyecezyi, by nie ustawało w gorliwym zapale ku popieraniu chwalebnie zaprowadzonego towarzystwa wstrzemięźliwości, przeciwko któremu tak wiele powstaje nie przychylnych usiłowań; — tym zaś dusz pasterzom, który mniéj gorliwie jakby należało, albo opieszale i niechętnie biorą się do tak chlubnego dzieła, lub którzy towarzystwo wstrzemięźliwości zupełnie zaniedbują, przypominamy wielką odpowiedzialność, jaką ściągają na siebie przez swą gnuśną obojętność, i na surowość sądów bożych, jaka ich niezawodnie czeka.

Dobitnie wyraziliśmy Nasze życzenia i nalegania w odezwie drukowanéj pod L. 1572. Notyfik. V. z r. 1850. 16. 24 — 26 do któréj Duchowieństwo Nasze odsyłamy.

Z Biskupiego Konsystorza,
w Tarnowie dnia 19. Listopada 1878.

L. 4737. i L. 5373.

Zapisanie śmierci Protestanta do metryk katolickich kiedy i jak ma nastąpić.

Z okazyi wynikłego sporu między katolickim Proboszczem i Pasterzem protestanckim, który z nich ma zapisać do metryk śmierć Protestanta pochowanego na mocy artykułu 12. prawa konfesyjnego z dnia 25. Maja 1868. na katolickim cmentarzu, roztrzygnęło Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Kultu pod dniem 19. Sierpnia 1878. L. 10421. iż w takim wypadku, jeżeli protestant bez interwencyi właściwego swego ewangelickiego dusz pasterza na cmentarzu katolickim zostanie pochowany, śmierć jego ma być zapisaną w księgi umarłych katolickiéj parafii, w któréj ów ewangielik został pochowany, jednakowoż katolicki dusz pasterz obowiązany jest przesłać wyciąg metryki do c. k. starostwa powiatowego, które takowy prześle przynależnemu zmarłego ewangielika dusz pasterzowi.

Aby zaś uniknąć podwójnego zapisania do metryk tego samego aktu w metryce katolickiéj parafii i ewangelickiéj, nakazało c. k. Ministerstwo, by ewangelicki dusz pasterz po otrzymaniu aktu metryki od c. k. starostwa nie wpisywał aktu zejścia w całéj rozciągłości, ale do swoich metryk, opuściwszy liczbę porządkową zapisze tylko w rubryce imie zmarłego, reszte rubryk nie wypełni, a tylko w rubryce „Adnotatio albo Uwaga zanotuje kiedy śmierć nastąpiła, kiedy i gdzie zmarły został pochowany, w któréj parafii katolickiéj śmierć jego w metrykach została zanotowaną.

Rozporządzenie to udziela Biskupi Konsystorz Przewielebnemu Duchowieństwu do wiadomości i zastósowania się, a to wskutek reskryptu c. k. Namiestn. z dnia 30. Listop. 1878. L. 44860.

Z Biskupiego Konsystorza,
w Tarnowie dnia 14. Grudnia 1878.

L. 5098.

DECRETUM.

Feria II. die 16. Septembris 1878.

Sacra Congregatio Eminentissimorum ac Reverendissimorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium a SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO LEONE PAPA XIII Sanctaque Sede Apostolica Indici librorum pravae doctrinae, eorumdemque proscriptioni, expurgationi, ac permissioni in universa christiana Republica praepositorum et delegatorum, habita in Palatio apostolico vaticano die 16. Septembris 1878. damnavit et damnat, proscripsit proscribitque, vel alias damnata atque proscripta in Indicem librorum prohibitorum referri mandavit et mandat quae sequuntur Opera.

Gioia Gio. Battista cav. prof. Esposizione critica della Genesi, Roma, tip. Mugnoz, 1877.

Scholl Aurélien: Le procès de Jésu-Christ. Paris, Maurice Dreyfous éditeur.

Larroque Patrice. Religion et Politique, études supplémentaires et lettres précédées d'une notice biographique, Paris. Calman Lévy éditeur, 1878.

Giacomo (P.) del S. Cuor di Maria. Nuovo Saggio intorno all'azione di Dio sulla libertà dell'uomo secondo la vera dottrina di S. Tommaso. Napoli tip. della R. Accademia delle scienze fisiche e matematiche, 1877. *Decr. S. Off. fer. IV. 14. Augusti 1878.*

— Il Nuovo Saggio intorno all'azione di Dio etc. difeso dall'Autore. Napoli, tip. dell' Accademia delle scienze etc. 1878. *Eod. Decr. Auctor laudabiliter se subiecit et opus reprobavit.*

Itaque nemo cujuscumque gradus et conditionis praedicta Opera damnata atque proscripta, guocumque loco, et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sed locorum Ordinariis, aut haereticae pravitatis Inquisitoribus ea tradere teneatur sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.

Quibus SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO LEONI PAPAE XIII. per me infrascriptum S. I. C. a Secretis relatis, SANCTITAS SUA Decretum probavit, et promulgari praecepit. In quorum fidem etc.

Datum Romae die 20. Septembris 1878.

FR. THOMAS M. CARD. MARTINELLI Praefectus.

Fr. Hieronymus Pius Saccheri Ord. Praed.

Loco † Sigilli. S. Ind. Congreg. a Secretis.

Die 24 Septembris 1878. ego infrascriptus magister Cursorum testor supradictum Decretum affixum et publicatum fuisse in Urbe.

Philippus Ossani Mag. Curs.

N. 5223.

Collectiones pro nova ecclesia sub titulo Sanctissimi Cordis Jesu in memoriam p. m. Summii Pontificis Pii IX. Romae in monte Esquilino exstruenda.

Cardinalis Vicarius datis litteris Romae 1. Augusti 1878. expostulat collectiones pias in toto orbe catholico (exceptis tantummodo Galliarum dioecesibus) pro erigenda nova ecclesia Romae in monte Esquileno, quae tum indigentiis spiritualibus incolarum hujus regionis responderet, tum in memoriam magni Pontificis Pii IX. extrueretur et divino Jesu Christi Cordi consecraretur. Tenor hujus epistolae ad Nos datae est sequens:

Illme ac Revme Domine!

In monte Esquilino nova Urbis regio extructa est, quae hactenus sacris aedibus destituitur, ita ut ingens incolarum numerus debitis religionis officiis vacare absque magna difficultate non possit. Cum itaque templum inibi aedificari oporteat, illudque divino Jesu Christi Cordi consecrandum sit, probante Sanctissimo Domino Nostro *Leone* Divina Providentia *Papa XIII*, id consilii cepi, ut Societatum Catholicarum Romae existentium Foederationi a *Pio* sa. me. *Papa IX.* nuncupatae comitterem pias fidelium oblationes per varias catholici orbis partes (exceptis tantummodo Galliarum dioecesibus) colligere in novam Sacram Aedem erigendam impendendas.

Quae cum ita sint, ad Te, Illme ac Revme Domine, folia typis impressa ac signo memoratae Foederationis munita transmitto, ut collectionem, de qua supra, inter fideles Tibi commissos auctoritate Tua promovere velis. Quondoquidem vero statutum est, ut Aedes SSmo Jesu Cordi extruenda in memoriam erigatur Summi Pontificis *Pii IX.*, ita ut apud posteros virtutum Illius ac rerum ab Eo praeclare gestarum futurum sit monumentum; sane non dubito, quin et libenter operi, de quo agitur, favere velis, et Catholici tuae auctoritati subjecti, volenti animo uno etiam collato obulo suffragentur. Quod quidem dum pietati Tuae vehementer in Domino commendo, manus Tibi humiliter deosculor.
Datum Romae ex Aedibus nostris die 1. Augusti Festo S. Petri ad vincula an. 1878.

Addictissimus Servus verus
R. Card. Vicarius.

Hoc fini mittuntur folia typis expressa et signo foederationis a Pio s. m. Papa IX. nuncupatae munita, ut P. T. Clerus nomina sua in eadem inserat et quotam oblatam prænotet atque ad Consistorium Nostrum fine ulterioris promotionis deferat.

E Consistorio Episcopali, Tarnoviae die 10. Decembris 1878.

E Consistorio Episcopali,
Tarnoviae, die 16. Decembris 1878.

JOSEPHUS ALOJSIUS,
Episcopus Tarnoviensis.

Tarnoviae 1878. Typis Anastasii Rusinowski, Typographi ad honores Episcopalis. Impensis Consistorii.